

ZDZISŁAW MAJECKI

FILOZOFICZNE ASPEKTY EWOLUCJI. MI DZYNARODOWA
KONFERENCJA KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH,
KIELCE —AMELIÓWKA 12—14 MAJA 1986 R.

Konferencja została zorganizowana przez Mi dzywydziałowy Instytut Nauk Społeczno-Politycznych Wy szej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach przy wydatnej pomocy Centralnego O rodka Metodycznego w Warszawie. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele nast puj cych krajów: Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Rumunii, ZSRR i Polski oraz zostały nadesłane referaty z W gier. W obradach konferencji brali udział przedstawiciele Akademii Nauk Czechosłowacji, NRD i ZSRR. Na podkre lenie zasługuje fakt, e konferencja była organizowana w ramach mi dzynarodowego programu badawczego *Biological Evolution*, którego głównym koordynatorem jest V. N o v a k z Czechosłowackiej Akademii Nauk. W toku obrad zostały rozpatrzone nast puj ce problemy:

1. Dialektyka zmian ilo ciowych i jako ciowych w biologii.
2. Problem zwi zków cz ci i cało ci ewolucji.
3. Kryteria post pu w ewolucji.
4. Rola przypadkowo ci i konieczno ci w ewolucji i dialektyka ich zwi zków wzajemnych.
5. Socjobiologia a obiektywne podstawy etyki.

W referacie na temat *Poznanie i wykorzystanie ogólnych prawidlowo ci w badaniach biologicznych* V. N o v a k (Czechosłowacja) stwierdził, e ka da gał wiedzy odkrywa szczegółowe, specyficzne dla danej dyscypliny i ogólne prawidlowo ci, które wyra aj najogólniejsze, zatem najistotniejsze stosunki rzeczywisto ci. Dlatego te , poznanie tych prawidlowo ci jest bardzo wa nym zadaniem nauki. Sformułowane na gruncie danej nauki szczegółowej prawo (np. w biologii prawo doboru naturalnego) jest odzwierciedleniem okre lonej prawidlowo ci, przy czym zakres prawa nie pokrywa si z zakresem okre lonej prawidlowo ci, a cz sto mo e dotyczy ono jednego z jej aspektów (np. prawo podwójnego przeczenia dotyczy tylko jednej strony zasady ewolucji). Ocena i sposób wykorzystania ogólnych praw jest powodem cz stych nieporozumie mi dzy filozofami i przedstawicielami dyscyplin szczegółowych. Bardzo cz sto filozof-

wie nie potrafi wykorzysta odkry w naukach szczegółowych w procesie formowania najogólniejszych teorii bytu za przedstawicieli nauk konkretnych nie mog powi za odkrytych praw z kategoriami filozofii. Dlatego te , wła ciwe zrozumienie wzajemnego zwi zku mi dzy szczegółowymi i ogólnymi prawami jest wa nym metodologicznym instrumentem w ka dym badaniu naukowym i le y w dobrze poj tym interesie nauki w ogóle.

Ogóln problematyk poruszył N. Jorda ski (ZSRR) w referacie *Systemowa interpretacja a cało ciowy charakter organizmu w ewolucji*. Referent wyja nia, e systemowa interpretacja jest mo liwa na bazie dwóch zasad metodologicznych — organicyzmu i intergracjonizmu. Organicyzm wyklucza mo liwo sprowadzania cało ci do cech jej cz ci i przeciwstawia si w tym wzgl dzie redukcjonizmowi, który skupia uwag na wła ciwo ciach poszczególnych elementów, dopuszczaj c mo liwo wyprowadzenia z nich cech cało ci. Intergracjonizm zajmuje w pewnym sensie stanowisko po rednie mi dzy organicyzmem i redukcjonizmem. Intergracjonizm opieraj c si na redukcjonistycznych rezultatach bada wła ciwo ci elementów zakłada poznanie istoty integracji tych ostatnich w cało ciowy system.

Interesuj ce my li zawierało wyst pienie A. Ja ka (Czechosłowacja), który dokonał analizy poj filozoficznego i biologicznego rozwoju. Problematyce wzajemnych zwi zków dialektyki i ewolucji były po wi cone referaty R. Löthera (NRD) *Czynniki ewolucji a materialistyczna dialektyka*, A. Wierciskiego (Polska) *Gładkie i katastroficzne przekształcenia systemów holonicznych*, D. Jefimowa (ZSRR) *Powstawanie nowej jako ci w procesie ewolucji*, Z. Masinovsky'ego (Czechosłowacja) *Dialektyka przypadkowo ci i konieczno ci w aspekcie pochodzenia ycia*, W. Novotny'ego (Czechosłowacja) *Dialektyka cz ci i cało ci w obr bie hierarchicznego systemu dymorfizmu plciowego szkieletu człowieka: podej cie systemowo-ewolucyjne*, L. Belki (Czechosłowacja) *Problem post pu w ewolucji — krytyka kryteriów* oraz V. Csanyi'ego (W gry) *O systemie poj autogenezy*. Zagadnieniami gnoseologii zaj ł si W. W i e l i k o w (Bułgaria) w referacie *Metoda przechodzenia od abstrakcji do konkretnu i modele samoorganizacji w odniesieniu do powstania ycia i ewolucji molekularnej*.

Poka na cz referatów dotyczyła wzajemnych relacji mi dzy etyk i socjologii a naukami biologicznymi. Problem zwi zku kultury z ewolucj rozwa ała A. Wierciska (Polska) w referacie *Model zmienno ci przystosowawczej kultur*, która powiedziała, e kultury nie mo na uto samia ze społecznymi interakcjami, materialnymi skutkami ludzkiej dzia łalno ci lub elementami otaczaj cego człowieka rodowiska. Kultura w adaptacyjnym i ewolucyjnym uj ciu mie ci si w poj ciu rozmaitych spo-

sobów adaptacji człowieka do otaczającego go środowiska. Kultura jako adaptacyjny system jest podstawowym ekologicznym kryterium gatunkowej odmienności człowieka.

Na uwagę zasługuje referat W. Leonowicz (Czechosłowacja) *Problemy biologicznych przesłanek powstania społeczeństwa ludzkiego*. Autorka uważa, że konieczność przezwyciężenia barier, połączenia wysiłków i *znalezienia wspólnego języka* między przyrodniczymi i humanistycznymi naukami umożliwia sobie coraz większe grono przyrodników. Tymczasem cz. przedstawiciele nauk społecznych sprzeciwia się *wkroczeniu* nauk przyrodniczych w te sfery wiedzy absolutyzując zarówno specyfikę człowieka jako istoty społecznej i rozumnej, jak i odmienność społeczeństwa ludzkiego, obwiniając przyrodników o tendencje redukcjonistyczne. Głównym argumentem jest stwierdzenie o nieprzekładalności praw społecznych na prawa biologiczne. Należy odnotować fakt, że w przeszłości biologia sama *bronila się* przy pomocy redukcjonizmu przed koneksjami z fizyką i chemią. I chociaż obecnie nikt nie ma zamiaru godzić się z tym, że wszystkie procesy w żywym organizmie mogą być sprowadzone do procesów fizycznych i chemicznych, to nikt nie kwestionuje, i na tej podstawie należy odrzucić możliwość wykorzystania fizycznych i chemicznych metod w procesie poznania istot żywych. Właśnie socjobiologia, konkluduje W. Leonowicz, jest najbardziej aktywnym wariantem *ingerencji* biologii w sferę dotychczas domen nauk społecznych.

T. W. Karsajewskaja (ZSRR) w swojej relacji na temat *Dialektyka czynników indywidualnych i ponadindywidualnych w biosocjalnej ewolucji człowieka* zajęła się rolą marksistowskiej koncepcji człowieka i zastosowaniem w oparciu o nią zasady historyczności i systemowości w badaniach nad dialektyką czynników indywidualnych i ponadindywidualnych w procesie determinacji biosocjalnej ewolucji człowieka, w dialektycznej jedności jego społecznych i biologicznych aspektów. Autorka dochodzi do wniosku, że rozszerzające i pogłębiające się w warunkach rewolucji naukowo-technicznej antropogenne oddziaływanie społeczeństwa na środowisko człowieka i jego własną naturę, *wciągnęło* w sferę działalności ludzkiej wszystkie poziomy materii ożywionej i nieożywionej, spośród których do znacznej części została przekształcona w sposób niekorzystny dla człowieka.

Pojawiało się wiele problemów wzajemnie ze sobą powiązanych: globalne zagrożenie życia ludzkiego związane z naruszeniem równowagi ekologicznej, akceleracja rozwoju młodego pokolenia, demograficzne starzenie się społeczeństwa, zmiana obrazu chorób ludzkości i inne. Wymienione zjawiska wywołują zmiany w biopsychicznym rozwoju współczesnych

ludzi i nasilaj desynchronizacj socjalnych i biologicznych aspektów na wczesnych i pó nych etapach ontogenezy.

Problemy wzajemnych zwi zków etyki i biologii oraz obiektywnych kryteriów warto ci zostały omówione w referatach V. N o v a k a (Czechosłowacja) *Zasada socjogenezy — podstawa i kryterium etyki obiektywnej*, Z. Majeckiego (Polska) *Filozofia naturalizmu a problem wartości*, A. Dole ala (Czechosłowacja) *Biologiczne i filogenetyczne przesłanki etyki lekarskiej*.

W sumie w toku obrad zostało wygłoszone 26 referatów, a do protokółu konferencji zgłoszono dalszych 8. Spotkanie biologów wykazuj cych zainteresowania filozoficzne i filozofów poszukuj cych oparcia w przyrodoznawstwie było po yteczne z tego wzgl du, e przyczyniło si do połączenia wysiłków w celu zbli enia pogl dów na kwestie interesuj ce obie strony oraz wniosło pewien wkład w kształtowanie metodologii przydatnej zarówno w naukach przyrodniczych, jak i społecznych. Ogóln ocen konferencji pozostawiam jej uczestnikom, którzy zawarli j w ko cowym protokole: *Przebieg i rezultaty konferencji wiadcz , e tego typu spotkania wnosz nowe warto ci do poszczególnych dyscyplin oraz sprzyjaj integracji nauki. Dzi kuj c organizatorom za przyjazn atmosfer i dobr organizacj , uwa amy, e w przyszło ci podobne spotkania powinny by organizowane w ró nych krajach RWPG.*